

Η πρόσληψη της Καινής Διαθήκης στη λογοτεχνία και την τέχνη

Δεύτερη Ενότητα: Οι βασικοί θεωρητικοί (H.R. Jauss, W. Iser)

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη

Επίκουρη Καθηγήτρια

Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Θεωρία της πρόσληψης και Καινή Διαθήκη

Οι βασικοί θεωρητικοί (H.R. Jauss, W. Iser)

Περιεχόμενα ενότητας 1/2

1. Hans Robert Jauss
2. Οι τάσεις στην ιστορία πριν τον Jauss
3. Η «αισθητική της πρόσληψης»
4. Ο «ορίζοντας των προσδοκιών»
5. Η αντικειμενικοποίηση του ορίζοντα
6. Η αισθητική τριάδα του Jauss
7. Wolfgang Iser: αναγνωστική ανταπόκριση
8. Η παραγωγή του νοήματος

Περιεχόμενα Ενότητας 2/2

9. Η διαδικασία της ανάγνωσης

10. Το κείμενο ως διαμορφωτικός παράγοντας του αναγνώστη

Hans Robert Jauss

- Ενδιαφέρον για τη σχέση ιστορίας και λογοτεχνίας
- Εναρκτήρια ομιλία στο Πανεπιστήμιο της Κωνσταντίας «Τι είναι η λογοτεχνική ιστορία και γιατί την σπουδάζουμε;»
- Σύνδεση μεταξύ των έργων τέχνης του παρελθόντος και των ενδιαφερόντων του παρόντος
- Εγκατάλειψη της γερμανικής ιδεαλιστικής θεώρησης της ιστορίας (η ιστορία βαίνει σε έναν σκοπό ή καθοδηγείται από κάποια ηθική αρχή – «αντικειμενικότητα» - η αφήγηση των γεγονότων ξεκινώντας από το τέλος της ιστορίας)

Οι τάσεις στην ιστορία πριν τον Jauss

- Ιστορικισμός / θετικισμός
- Αντίδραση: Geistesgeschichte
 - Η συνοχή της λογοτεχνίας βρίσκεται στην επανάληψη υπερχρονικών ιδεών και μοτίβων
- Οργάνωση του λογοτεχνικού κανόνα γύρω από γενικές τάσεις ή είδη
- Παρουσίαση μόνο των σημαντικότερων συγγραφέων σε ομάδες
- Αισθητική αντίληψη

Η «αισθητική της πρόσληψης»

- Κριτική στάση απέναντι σε μαρξισμό και φορμαλισμό
- Θεώρηση της λογοτεχνίας από την πλευρά του αναγνώστη
 - Η λογοτεχνία ως διαλεκτική διαδικασία παραγωγής και πρόσληψης
 - Το προσλαμβάνον υποκείμενο τίθεται στο επίκεντρο
 - Αισθητική διάσταση: ήδη κατά την πρώτη ανάγνωση ο αναγνώστης πιστοποιεί την αισθητική του αξία συγκρίνοντάς το με άλλα διαβάσματά του
 - Ιστορική διάσταση: η ερμηνεία του πρώτου αναγνώστη μπορεί να εμπλουτισθεί από γενιά σε γενιά (αλυσίδα διαδοχικών προσλήψεων)
 - Η παράδοση επανεξετάζεται συνεχώς υπό το φως της πρόσληψης των έργων κάτω από συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες
- Ο διαμεσολαβητικός χαρακτήρας της λογοτεχνίας μεταξύ παρελθόντος και παρόντος

Ο «ορίζοντας των προσδοκιών»

- Gadamer: «ορίζοντας» = όσα μπορούμε να δούμε από μια συγκεκριμένη σκοπιά
- E.H. Gombrich: «ορίζοντας προσδοκίας» = ένα νοητικό σύνολο που καταγράφει τις αποκλίσεις και τροποποιήσεις
- O Jauss δεν περιγράφει με ακρίβεια τι εννοεί με τον όρο
- Φαίνεται να αναφέρεται σε ένα διυποκειμενικό σύστημα ή σε μία δομή προσδοκιών που ο εννοούμενος αναγνώστης φέρνει σε ένα οποιοδήποτε κείμενο

Η αντικειμενικοποίηση του ορίζοντα

- Το ίδιο το κείμενο καθιστά σαφή αυτόν τον ορίζοντα
 - Η εσωτερική ποιητική του λογοτεχνικού γένους
 - Οι λανθάνουσες σχέσεις του προς άλλα γνωστά έργα
 - Η αντίθεση μεταξύ μυθοπλασίας και πραγματικότητας
- Είναι δυνατή όμως αυτή η αντικειμενική θεώρηση;
- Η μηχανιστική κατανόηση της αισθητικής απόκλισης / μεταβολής του ορίζοντα
- Μία εφήμερη ιστορία της λογοτεχνίας;

Η αισθητική τριάδα του Jauss

- Παραγωγική αισθητική εμπειρία: «ποίησης»
 - Η απόλαυση από την αξιοποίηση των δημιουργικών μας ικανοτήτων
- Η πρόσληψη ως αισθητική εμπειρία: «αίσθηση»
- Η επικοινωνιακή αισθητική εμπειρία: «κάθαρση»
 - Συμμετοχική
 - Αγαστική
 - Συμπαθητική
 - Καθαρσιακή
 - Ειρωνική

Wolfgang Iser: αναγνωστική ανταπόκριση

- Der Akt des Lesens (1976)
- Μελετητής της αγγλικής φιλολογίας: έχει αφετηρίες στη Νέα Κριτική και την αφηγηματολογία
- Αξιοποιεί το προηγούμενο έργο του S. Fish και του H.R. Jauss
- Ενδιαφέρον για το μεμονωμένο κείμενο και για τη σύνδεση των αναγνωστών με αυτό
- Μικρόκοσμος της ανταπόκρισης

Η παραγωγή του νοήματος

- Πώς και κάτω από ποιες συνθήκες ένα κείμενο αποκτά νόημα για τον αναγνώστη;
- Το λογοτεχνικό έργο: συνδυασμός / συγχώνευση του κειμένου και της υποκειμενικότητας του αναγνώστη
- Ο υπονοούμενος αναγνώστης: ο αναγνώστης που συγκεντρώνει όλες τις αναγκαίες προϋποθέσεις προκειμένου ένα λογοτεχνικό έργο να προκαλέσει εντύπωση
- Διαφορετικός από τον πραγματικό αναγνώστη
- Η ίδια η δομή του κειμένου προοικονομεί την παρουσία του υπονοούμενου αναγνώστη

Η διαδικασία της ανάγνωσης

- Κατά την ανάγνωση ο αναγνώστης αξιολογεί τα γεγονότα σε σχέση με τις προσδοκίες για το μέλλον και σε σύγκριση με το υπόβαθρο του παρελθόντος
- Μια απροσδόκητη κειμενική κατάσταση -> νέα σημασία στα ήδη διαδραματισθέντα
- Ο αναγνώστης ταξιδεύει στο κείμενο αναζητώντας τις αλληλοσυνδεόμενες προοπτικές του
- Οι συσχετισμοί οδηγούν στην παραγωγή του νοήματος
- Η παραγωγή εικόνων – σύλληψη εννοιών -> παραγωγή νοήματος
- Το νόημα δεν είναι ποτέ ακριβώς το ίδιο

Το κείμενο ως διαμορφωτικός παράγοντας του αναγνώστη

- Και το κείμενο επηρεάζει τον αναγνώστη
- Διδάσκει συχνά τους αναγνώστες νέους κώδικες κατανόησης -> οι αναγνώστες συνειδητοποιούν την υποκειμενικότητα των δικών τους τρόπων ανάγνωσης
- Το κείμενο λειτουργεί ως καταλύτης -> ο αναγνώστης στέκεται κριτικά απέναντι στον εαυτό του
- Η ανάγνωση γίνεται μία διαδικασία προς τα μπρος και ταυτόχρονα προς τα πίσω και σε πολλά επίπεδα

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Αναστασία Μουρατίδου
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό εξάμηνο 2013-2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

